СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 226. Джерзі Ситі, Н. Дж., субота, 28-го вересня 1935. — VOL. XLIII. No. 226. Jersey City, N. J., Saturday, September 28, 1935. THREE CENTS

СТРАЙК МАЙНЕРІВ ПОЛАГОДЖЕНО

ВАШИНҐТОН. — Представники власників копалень мягкого вугля та юнійних робітників у цих копальнях дійшли нарешті до згоди в справі умов праці й у цей спосіб покінчили страйк коло 400,000 майнерів.

Робітники мають вертатися до праці у вівторок, отже цей страйк перейде до історії як найкоротший страйк у цім промислі.

Угоди не підписали ще представники копалень у Верджінії, Тенесі й у повітах Пері й Гарлен у стейті Кентокі; через це робітники копалень у цих околицях іще далі лишаються на страйку. Число їх рахують на 3,500.

Новий контракт має обовязувати 18 місяців та має стратити обовязуючу силу 1-го квітня 1937-го року. Він дає майнерам деяку підвишку заплати. Джан Луис, президент майнерської юнії, каже, що контракт удоволяє майнерів.

ПРЕЗИДЕНТ СТВОРИВ НОВИЙ УРЯД ДЛЯ ВІДБУДОВИ КРАЮ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт установив новий уряд, що має на ціли координувати бажання робітників, підприємців і консументів, та поставив на чолі цього бюра Джорджа Бері, визначного урядовця в адміністрації відбудови.

Президент каже, що як робітники, підприємці й консументи дадуться звести разом до спільної акції, то депресія мусить скоро скінчитись.

ПРЕЗИДЕНТ ПОЧИНАЄ ТУРУ ПРОМОВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт виїхав специяльним поїздом на захід. Він поїде залізницею до Лос Анджелеса, а потім кораблем через Панамський канал до дому. По дорозі має він виголосити кілька промов. Ці промови викликують велике зацікавлення краю, бо вони нададуть загальну лінію наступній виборчій кампанії за уряд президента краю.

ЛЕҐІОН ЗА БОНУС, АЛЕ ПРОТИ ПЕТМЕНА.

СТ. ЛУИС. — Американський Леґіон ухвалив на своїй конвенції домагатися виплати бонуса ветеранам великої війни.

Одначе коли на конвенції виступив конґресмен Петмен, автор бонусового закона, що був ухвалений конгресом, але заветований президентом, делеґати гукали підчас його промови, даючи цим до зрозуміння, що вони не хочуть виплати бонуса специяльно на це друкованими паперовими грішми.

Коли конґресмен МекФарлейн виступив в обороні свого товариша, він стрінувся з таким самим приняттям.

МАТИ ДОЗВОЛИЛА НА ОПЕРУВАННЯ ДИТИНИ.

ПЕРТ АМБОЙ (Ню Джерзі). — Пані Керстон дала нарешті намовитись дозволити лікарям зоперувати її 15-літню дочку Марґарету на запалення сліпої кишки.

Коли поліційний начальник і лікарі не вспіли її переконати, доконав цього парох католицької парохії, до котрої вона належить. Дівчину відвезено до шпиталю. Лікарі боялися, що операція прийде запізно, бо сліпа кишка певно вже пукла й у череві дівчини почалася недуга перітонітіс. На щастя, операція перейшла добре.

БИЛИНҐЗ РОЗКРИВАЄ ПОЛІЦІЙНИЙ ЗАГОВІР ПРОТИ МУНІЯ.

САН ФРАНСІСКО. — Перед судовим урядником, делеґованим судом до переслухання справи Томи Мунія, що був засуджений за бомбовий замах підчас санфрансіської военної паради в 1916 році, ставав як свідок Ворен К. Билинґз, що теж відсиджує за цей самий випадок кару досмертної вязниці.

Билинґз зізнав, що Мартин Свонсон, специяльний детектив трамваєвого підприємства, старався кілька днів перед вибухом бомби наклонити Билинґза, щоб він пішов проти Мунія та зізнав фальшиво, що Муні кинув бомбу. Билинґз відмовився. По вибуху бомби поліція арештувала Билинґза як співвинного. На поліції Свонсон сказав до Билинґза: „Ти був дурний, що не пішов з нами проти Мунія. Ти міг би в цей спосіб заощадити собі клопоту з досмертною тюрмою або шибеницею”.

Зізнання Билинґза годяться з зізнанням клівлендського фабриканта Вайнберґа. Тільки Вайнберг мав щастя, бо коли за старанням Свонсона Вайнберґа поставлено на суд як співввиного в замаху, присяжні судді Вайнберґа звільнили. Зате Билинґз попав, як Муні, на досмертну вязницю.

На переслуханню ставав теж Едвард Нолен, юнійний провідник, котрого поліція теж обвинувачувала в участи в замаху, але котрий утік перед розправою. Нолен зізнає, що хемікалії, які поліція предложила на розправі, з поясненням, що вони походили з бомби, яка експльодувала на параді, знайдено на ділі в пивниці Нолена в день по замаху. Не були це бомбові хемікалії, а звичайні субстанції, яких він уживав як „пломбер” до споювання металів.

ІТАЛІЯ КУПУЄ БРАЗИЛИЙСЬКЕ МЯСО.

Італія закупила в Бразилії 31,000 тон мороженого мяса вартости 40 міліонів фунтів стерлінґів. Ось тому ціна мяса, головно в Ріо Ґранде, пішла вгору. Споживачі мяса в Порто Алеґре влаштували страйк проти звишки цін на мясо.

100 ҐРАМІВ РАДУ.

Недавно добули у йоахімстальських копальнях сотний ґрам раду. Ці копальні працюють уже від 40 років. Сьогодні вони є найбагатшим джерелом раду в Европі, даючи 3 ґрами раду річно. Одначе на випадок потреби можна добути в Йоахімсталю ще 8 ґрамів річно. Оцінюючи обережно запаси уранової бленди в Йоахімсталю, можна числити цілком певно продукцію раду ще на 100 років.

ВКРАЛИ 1,000 ЗЛОТИХ.

Вол. Мадері з Тернополя, що приїхав до Львова заплатити рату кілька тисяч зл. для банку, в трамваї на Галицькій площі вкрали портфель із кишені пальта, яку ротяли. Поліція зловила злодія на Стрілецькій площі. Це Іван Фут із Кривчич. Небаром зловили другого злодія, Пінкаса Файнзільбера з Клепарова, а в нього знайшли і гроші. У Файнзільберґа знайшли теж срібний годинник „Цима” і золотий годинник, власність Мадери.

ХРУЩИК „КОЛЬОРАДО” ПОШИРЮЄТЬСЯ.

З кінцем минулого року запримітили цього шкідника вперше в Англії, а саме біля Тільбарі. Після основних розшуків виявилося, що хрущик загніздився ще в 8 місцях, які можна замкнути колесом з 5-кільометровим проміром. На приказ влади всі власники картопляних піль у віддалі 10 кільометрів від цього місця мусіли скропити свої картопляні поля виваром арсену, коли дійшло до відома, що й правобіч Темзи біля містечка Ґревзенд показався „кольорадо”.

ТУНЕЛЬ ДЛЯ ДАРАБ.

У Фінляндії викінчили недавно тунель, призначений для водяного шляху. Як відомо, Фінляндія є краєм пребагатим у дерево. Транспортують його найдешевше водяними шляхами, яких довжина рівна у Фінляндії приблизно 47 тисяч кільометрів. Отже у південно-західній Фінляндії є два озера, що відділені від себе широким на 520 метрів гірським хребтом. Цей хребет був величезною перешкодою для транспортів дерева дарабами, тому, що пні треба було витягати ланцюгами понад гору і спускати з другої сторони гори в друге озеро. З цієї причини вибудували під горою за 8 місяців на 260 метрів довгий тунель, яким сьогодні перепливають 2,000 пнів на годину.

МІЛІОН ЛЮДОЇДІВ.

Англійський антропольоґ д-р Амерсвіль після довголітніх дослідів і студій оголосив друком працю, де пише, що тепер живе ще коло міліона людей, які споживають правильно або від часу до часу людське мясо. Найбільше людоїдів знаходиться в середущій Африці та на островах біля Австралії.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ФІЛЬМОВИЙ ОПЕРАТОР НА ГУЦУЛЬЩИНІ.

На Гуцульщину приїхав американський фільмовий оператор д-р Костіч, щоб поробити знимки для колірованих фільм. У Коломиї зняв сцену з гуцульського ярмарку. Опісля д-р Костіч відвідав Косів, Кути, Жабє та Річку. Зі зроблених знимок д-р Костіч зробить в Америці оригінальну кольорову гуцульську фільму, яку висвітлюватимуть у закордонних кінах. Д-р Костіч має найновіші фільмові апарати для знимок і працює без помічників.

СПАДОК ФРЕКВЕНЦІЇ У ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.

До передвступних лікарських оглядин зголосилося цього року дуже мало нових кандидатів. На 800 вільних місць на правничому виділі зголосилися тільки 400 студентів; на медицині, де досі був великий натовп, тільки 140. Мало кандидатів зголосилося також на інші виділи. Нема сумніву, що до спадку фреквенції причинилися великі оплати, встановлені для першого року студій, а також ця новина, що перед вписом на правничий виділ треба здати іспит з латини й історії.

ЗВІРЯЧА СОЛІДАРНІСТЬ.

В одного франкфуртського купця панує дійсно звіряча ідилля. Є там два пси: вівчарик „ґраф” та пінчериця „тіті”, папуга „льора”; ще кілька птахів та золоті рибки. Всі разом почуваються до солідарности, а оба пси дуже часто сплять разом біля себе.

Одної ночі трапилося „ґрафові”, що ночував у кухні, нещастя. Це запримітили всі щойно вранці, як заглянули до кухні. Розуміється, що його порядно „виганьбили” за „непорядок”. Одначе „тіті” взяла собі цю болючу „нагану” „ґрафа” дуже до серця і виявила це назверх підчас привітання з паном дому. Замісць виявити своє щоденне вдоволення радісним варкотом (її щоденно рано бере пан дому на руки, гладить її та промовляє до неї, а вона кладе йому свої лапи на рамена та радісно варчить), вона застрайкувала з причини симпатії до „ґрафа” і підчас пестощів власника мовчала. До цього страйку прилучилася теж і папуга „льора”. Замісць щоденного оклику: „Я добра тасусева дитина” вона зі злістю закричала: „Тато — малпа”, хоч сама передтим кричала до „ґрафа”: „„Свинко, щож ти там наробив?” Тільки золоті рибки не прилучилися до страйку.

ЖІНКИ ЗДІБНІШІ ДО ЛЕТУНСТВА.

Один з найбільше відомих летунів совєтської Росії, Ґроговський, думає, що жіноцтво здібніше до летунства ніж мужчини. Він каже, що мужчини можуть летіти тільки до висоти 7,000 м., не вживаючи апарату з киснем. Жінки летять і до 10,000 м., не вживаючи того апарату. Як відомо, кисень мучить нерви і очи. На думку Ґроґовського, жінки будуть більше потрібними у війні для повітряних летів і тому він радить виховувати жіноцтво на летунок.

АРЕШТУВАННЯ КОМУНІСТІВ У ХАРКОВІ.

На совєтській Україні викрили новий опозиційний рух між комуністами проти Москви. У Харкові усунули цілу управу міської ради під закидом, що веде замасковану контрреволюційну акцію і що допустилася зловживань. Предсідника харківського совєту, Сартікова, та його заступника притягнули до відповідальности за приналежність до українських орґанізацій ще в 1920. р. і за поборювання большевиків. Влада усунула теж секретаря міської ради, Вольфштайна, за симпатії до меншевиків і поборювання політики Сталіна.

РІК ВЯЗНИЦІ ЗА КОМЕДІЮ ГОГОЛЯ.

Переписуємо з „Ізвєстій з 15. серпня ц. р.: Гурт діячів петербурського „Реперткома” разом з головою цього товариства, Рафаловичем, і заступником голови Брянським передані судові за ріжні формальні „пропуски” на службі, головно за дозвіл на виставу ідеольоґічно шкідливих пєс, а саме комедії Гоголя „Одружіння”. Перший присуд петербурського обласного суду був суворий: Рафалович 5 літ, Брянський 2 роки вязниці. Згодом найвищий суд змягчив кару Рафаловичеві на 2 роки, Брянському на півтора.

Тепер судово-надзірна колеґія найвищого суду СССР змінила присуд, припинивши справу проти двох засуджених; їх роботу признали зовсім „витриманою” ідеольоґічно й політично. Сиділи більш року.

ЗАБОРОНЕНІ ВИДАВНИЦТВА В ПОЛЬЩІ.

Польське міністерство внутрішніх справ заборонило поширювати два німецькі часописи, видавані за кордоном („Дер Кемпфер” у Ціріху і „Касандре” в Брюселі) і три німецькі брошури, видані в Чехословаччині, що представляють у некорисному світлі внутрішні відносини в Німеччині. Між іншим виведено в небажаному насвітленні справу концентраційного табору в Оранієнбурґу і підпалу берлінського райхстаґу.

РОВЕР З ДЕРЕВА.

Ровер з дерева зладив один професор варшавської політехніки. Рама зложена з тонких дощинок, легких і елястичних, задне колесо має нормальну величину, а передше є далеко менше. Ровер має три біги, так, що можна досхочу наставити його швидкість.

І КАНТ ЇЗДИВ НА СЕЛО.

В життєписах Канта читаємо, що славний фільософ і професор ґеоґрафії в університеті в Кеніґсберґу, Імануїл Кант, ціле життя не покидав свого міста. Подорожі дають знання, а проте Кант був найбільшим фільософом Німеччини без подорожей. Всеж таки ця біоґрафічна вістка не є докладна. В часі літніх ферій Кант виїздив, правда, недалеко, бо до села Модітен під Кеніґсберґом. Там мешкав у домі, що є до нинішнього дня. Його вважають національною памяткою й окружили специяльною охороною. Управа міста Кеніґсберґу рішила влаштувати в ньому музей, у якому будуть уміщені меблі з часів Канта і памятки по ньому. Біля дому росте ще липа, під якою фільософ писав свої найбільші твори.

ВІЙНА ВІДЛОЖЕНА НА ТРИ МІСЯЦІ

ДЕСЯТЬ ДНІВ НА МИРОВІ ПРОПОЗИЦІЇ.

ЖЕНЕВА.—Рада Ліґи Націй відбула прилюдне засідання в четвер, 26-го вересня і приняла такі рішення: 1) Приймити до відома звіт Комітету Пятьох, але не оголошувати його перед 10 днями. Таксамо не розвязувати Комітету Пятьох, перед котрим Італія ще може зголосити свої мирові пропозиції. 2) Тимчасом Рада Ліґи Націй перетворює себе в Комітет 13-тьох, щоби впродовж 10-тьох днів приготовити від себе якісь рішення, проти котрих ні Італія ні Етіопія не будуть мати права робити якихнебудь замітів, лише можуть приняти їх або відкинути в цілости. 3) Ліґа покликується на параґраф 12-тий конституції Ліґи і пригадує, що член Ліґи не може йти до війни скорше, аж по трох місяцях від покінчення спроб поєднання двох посварених сторін. 4) Колиб котранебудь з держав пішла до війни перед трома місяцями, то на підставі параґрафу 15-го Ліґи та держава виповідає війну цілій Лізі Націй, а в такому випадку Ліґа рішає, яких засобів треба вжити, щоби покарати державу, яка поломить цю постанову.

Таке рішення Ради Ліґи показує, що члени готові виступити цілою силою проти Італії, колиб вона схотіла зломити мир.

Водночас з таким рішенням Ліґи Анґлія зажадала від Франції, щоб вона дозволила їй використати свої пристані над Середземним морем для пристановища анґлійський кораблів і дати тим кораблям потрібну муніцію та топливо на випадок війни з Італією.

ДОЗВОЛЕНО ВВОЗИТИ ЗБРОЮ ДО ЕТІОПІЇ.

АДІС АБАБА. — Бельґійський уряд зніс заборону вивозу муніції й інших военних матеріялів до Етіопії, а таксамо й Швайцарія почала висилати в Етіопію кріси на зістрілювання літаків.

АНҐЛІЯ ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ІНТЕРНУВАТИ ІТАЛІЙЦІВ У ЄГИПТІ.

АЛЕКСАНДРІЯ (Єгипет). — Департамент Прилюдної забезпеки виготовляє пляни інтернувати Італійців, що перебувають у Єгипті, на випадок війни. Їх є в Єгипті 80,000. Деякі з них мають великі багатства.

УКРАЇНЦІ В ПОЛЬСЬКОМУ СЕНАТІ.

ЛЬВІВ. — У неділю, 15-го вересня, відбулися в усій Польщі вибори до сенату. Із непольських народів тільки Українці із Східньої Галичини будуть мати представництво. Жиди, Німці та Білорусини не будуть мати сенаторів з вибору.

Вибори переводили делеґати з кожного воєвідства. З львівського воєвідства вибраний Українець Володимир Децикевич, бувший сенатор і теперішній лавник міста Львова. У Станиславові вибрали о. Лободича, в Тернополі Остапа Луцького, бувшого посла. „Діло” згадує також про те, що й з Волині вибрано сенатором Українця, але його імени не подає. Між сенаторами з Волині є М. Маслов, бувший сенатор.

КОНҐРЕС КОМСОМОЛЬЦІВ У МОСКВІ.

МОСКВА. — Місяць після семого конґресу Третього Інтернаціоналу розпочався конґрес Молодого Комуністичного Інтернаціоналу для переведення плянів акції „проти фашизму”. В нарадах беруть участь американські делеґати. Перебіг нарад слідить пильно заступник амбасади з огляду на недавній протест Америки проти комуністичних затій.

МАДЯРСЬКИЙ ПРЕМІЄР В НІМЕЧЧИНІ.

БУДАПЕШТ. — Премієр Угорщини, Юлій Ґембеш виїхав на розмову з пруським премієром Германом Ґерінґом. Догадуються, що він має зговоритися про співділання Німеччини, Польщі й Угорщини. З Відня прийшли вісти, що приготовляється польсько-німецько-мадярський союз проти совєтсько-чесько-французького порозуміння.

СОВЄТСЬКИЙ ЛІТАК „МАКСИМ ҐОРКІЙ” БУВ ЗНИЩЕНИЙ БУНТАРЕМ.

ПАРИЖ. — Офінор повідомляє з Відня, що згідно з оповіданням осіб, що повернулися цими днями з СССР, цілий Союз є засипаний листами, писаними рукою, друкованими на гектоґрафах, або навіть в друкарнях, підписаними летуном Блаґіном, який, як відомо підчас перебування французьких та анґлійських делеґатів у Москві, збив знаменитий літак, славу совєтської авіяції, „Максим Ґоркій” і при тому сам згинув. Ця катастрофа була офіційно записана на кошт нещастя, але цей лист Блаґіна написаний ним нібито перед самою катастрофою потверджує чутки, які ходять уже давно, що він збив „Максима Ґоркого” вмисне. Треба зазначити, що з самого початку всі, крім офіційної совєтської преси, сходилися на тому, що такий знаменитий летун, як Блаґін, який до того дістав точне завдання триматися якнайдальше від велитенського літака, не міг трафити в нього випадково.

В зазначеному листі автор заявляє, що він має збити літак, яким большевики замазують очі Европі, представляючи, що в Совєтах все йде якнайкраще, щоб заманіфестувати перед чужинцями народне незадоволення та подвигнути нарід на останню боротьбу з большевизмом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Se ond Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accept d for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:
Поодиноке число три центи.

На рік	$6.00
На пів року	$3.25
На три місяці	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):	
На рік	$2.00
На пів року	$1.25
В Джерзи Сити і Заграницею:	
На рік	$9.00
На пів року	$4.75
На три місяці	$2.50

SUBSCRIPTION RATES:
Three cents a copy

One year	$6.00
Six months	$3.25
Three months	$1.75
Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
One year	$2.00
Six months	$1.25
Foreign and Jersey City Rates:	
One year	$9.00
Six months	$4.75
Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

З Канади належит посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

У ҐАЗЕТАХ НЕ ПИШЕТЬСЯ

Пишеться в американських ґазетах про страйк майнерів мягкого вугля. Пишеться про заходи звільнення з тюрми Томи Мунія, юнійного лідера, котрого, як усі вже певно знають, засуджено на досмертну вязницю на основі заговору власників трамваїв і фальшивих політиканів. Пишеться про заходи Американського Леґіону викинути з Америки всякого чоловіка, що аґітує за революційне перевернення американської системи правління. Пишеться про такі справи більше або менше, і деколи пишеться з видимим бажанням написати правду, повну правду й нічого тільки саму правду.

Одначе навіть у найкращих ґазетах не пишеться нічого про одну справу, що дотикає безпосередньо якраз ґазети. Саме цими днями переводиться серед ґазетярів американських ґазет голосування над тим, чи Американська Ґазетярська Ґілда має належати до Американської Федерації Праці. А в ґазетах про це ні слова.

Американська Ґазетярська Ґілда („Америкен Нюзпейпер Ґілд") це юнія ґазетних робітників, редакторів, новинкарів, коректорів, разом усіх цих, що працюють у редакції. Є це правильна юнія, себто орґанізація, що має на цілі боротися за кращу долю цих робітників. Як правильна юнія, вона перевела кілька страйків ґазетних робітників. Вона має за собою два роки правильного юнійного існування й правильної юнійної праці.

Американська Федерація Праці, як загально звісно, це федерація робітничих юній. Є в цьому великому союзі юнії ріжних родів: одні з них зорґанізовані на засаді промислу, інші на засаді звання, одначе всі вони юнії людей, що себе вважають за робітників.

Коли тепер Американська Ґазетярська Ґілда заряджує серед своїх членів голосування, чи їй приступити до федерації інших робітничих юній, то тимсамим ґазетярські робітники мають відповісти, чи вони вважають себе справді повними робітниками, як трамваєві кондуктори, майнери, автомобілеві робітники і так далі. Правда, декому може здаватися, що людина, яка пише в ґазеті, не є робітником, бо не працює руками. Та суть робітництва не в тому, чи людина працює руками, чи головою, а в тому, чи умовини його праці й життя залежать від нього, чи від коло іншого, від його „боса".

Деяким ґазетярам може здаватися, що вони ґазетярі, а не робітники; що робітники це тільки складачі й друкарі, і може голосування випаде проти федерації ґазетярів з іншими робітниками; але як це станеться, то життя певно за короткий час навчить їх кращого розуму.

Е. Онацький.

РОСІЯ В ЛІЗІ НАЦІЙ

Коли я отсе пишу, в Женеві відбувається чергова сесія Ліґи Націй; перше відбувалися засідання тільки Ради Ліґи Націй, а тепер ідуть засідання Загальних Зборів. Нинішня сесія Ліґи Націй має історичне значіння; від її наслідків залежить саме існування цього міждержавного парляменту, що має отсе розвязати в той чи інший спосіб італійсько-етіопський конфлікт, який загрожував дуже поважно перетворитися в конфлікт італійсько-англійський. Загроза ця, що правда, існує далі, і Анґлія сквапно озброює острів Мальту, найближчий до Італії, та збирає на Середземному морі свою величезну фльоту. Але всеж трудно повірити, щоб Анґлія таки наважилася ввязатись у війну, в котрій — при найкращому для неї наслідку — вона має так багато до втрати (Єгипет, Індія, престіж) і нічого до виграння, крім слави оборони стільки разів потоптаного авторитету Ліґи Націй. Щож до авторитету Ліґи Націй, то він, далебі, багато не вартий. Після того, як товариш Літвінов побував головою цеї ультра-консервативної і лицемірної установи, що має нубито служити заборолом усяким „революційним" змінам існуючого ладу річей, і в найпристрасніших її оборонців зявляється мимовільна думка: чого доброго можна чекати від міждержавної установи, де такі почесні ролі випадають усяким товаришам Літвіновим?

А товариші Літвінови поволі починають показувати свої зуби саме тим, хто найбільше прислужився був до їх вступлення до Ліґи Націй, і між іншими — Італії. Фашистівська Італія завше пишалася тим, що вона перемогла „буржуазні забобони" і ввела — своїм визнанням совєтської влади — знову Росію поміж люди. Вона була певна, що московські большевики, обертаючися між людьми, поволі почнуть теж приймати людський вигляд і еволюціонувати... до фашизму, щоб на руїнах капіталістичного ладу розбудовувати новий суспільний лад. Чимало фашистів вважали в московських большевиках... товаришів у розбудові нового світу та в поборюванні демократично-ліберальних ідей. Можна булоб навести на потвердження цього твердження чимало цитатів. Але менше з тим. Фактом залишається, що впродовж десятьох років між фашистівською Італією та большевицькою Москвою існували досить дружні відносини, що виявлялися в формулі взаємного невтручання у внутрішні справи та в більше-менше вигідних комерційних зносинах. Аж поки нарешті не гримнув грім останнього комуністичного конґресу в Москві та італійсько-етіопського конфлікту в Африці. Виявилося, що московським комуністам не тільки не по дорозі з фашистами проти капіталістичної ліберально-демократичної буржуазії, а навпаки по дорозі з цією самою буржуазією проти антикапіталістичного корпоративістичного фашизму. Як відомо, останній конґрес Комінтерну наказав комуністам усіх країн єднатися з соціялістами та лівими буржуазними партіями для охорони... демократичних свобід супроти наступу фашизму. І наприклад англійська комуністична партія вже подала заяву до англійської партії праці про своє бажання вступити до тої партії. Така сама праця над розбудовою спільного соціялістично - комуністичного фронту під керівництвом з Москви відбувається і в інших країнах, особливо у Франції, де уряд Лявала є поважно загрожений цим наступом.

Ця зміна позицій між Італією і Совєтами в Женеві така вражаюча, що наприклад паризьке видання „Дейли Мейл" з 8. вересня мало не цілий репортаж із Женеви відводить цьому наступови Москви на Італію, називаючи його „червоною небезпекою, що нависла над світом".

Ясна річ, що англійські політики цього наступу Москви не могли не помітити, але в своїй рішучости йти до кінця („На всі женевські промови — вигосив недавно Мусоліні — я маю тільки три слова: ми підемо вперед!") вони не хотять надавати йому завеликої ваги. „Для нас — казав мені один визначний політик з італійського міністерства заграничних справ Італії — цей італійсько- етіопський конфлікт є особливо важливий для виявлення наших справжніх і удаваних приятелів... Порахунки прийдуть пізніше...

Проте сьогоднішні італійські часописи з великим задоволенням стверджують несподіваний моральний поличник, що випав на долю Літвінова: при виборах президії до Ліґи Націй кандидатура Літвінова на віцепрезидента (президентом вибрано Бенеша) скандально перепала: „Це сталося перший раз, — пише з цього приводу римський „Месаджеро", що представник одної з великих держав не є включений між віцепрезидентів Ліґи, і ця честь випала саме п. Літвінову, делеґатови Совєтів, який залишився в хвості, позаду Бельґії і... Мексика".

Невже і в Лізі Націй починають дещо розуміти?

ПО ВИБОРЧІМ ХМЕЛЮ ПОХМІЛЛЯ

(Голос краєвого політика про повиборчі міркування).

У львівськім „Ділі" знаходимо таку статтю:

ЦИФРИ І РЕФЛЕКСІЇ.

До характеристики соймових виборів.

Цікаво виглядає мапа виборчої фреквенції. На сутопольських територіях — малий відсоток голосуючих, а на землях з т. зв. мішаним населенням — високий.

Інша річ з „високою фреквенцією" виборців на теренах, де — згідно з офіціяльною статистикою — живуть самі „тутешні", себто з виборами на Поліссі та Волині. Слід тільки пригадати собі, що ті землі, це терен перманетних масових комуністичних процесів і подій та довголітнього специфічного політичного режіму, символом якого є деякі відомі особи. Аж надто дивоглядно виглядає, що мешканці поліських багон збіглися до виборчих домівок як один муж (з хворими і каліками), щоби віддати свій голос на — варшавського промисловця Голинського!

До іншої категорії належить справжня висока виборча фреквенція на Шлеську і Поморю. Це землі, донедавна загрожені німецьким ревізіонізмом. Правдоподібно, не було тут бойкоту виборів Поляками, а щонайменше був він слабший, ніж усюди. Цікаво, що до збільшення виборчої фреквенції на Шлеську і Поморю причинилися своєю масовою участю у виборах і Німці, хоч ні одного свого кандидата на виборчих лістах вони не мали. Так видно казав робити провід, одноцілий для усіх Німців у світі. Отже вважаємо, що при характеристиці виборів щодо фреквенції, не слід брати під увагу ці землі Волині, Полісся, Шлеську та Поморя.

Для правильної політичної оцінки виборів треба розглянути вибори лише на суто польських територіях і на землях з переважаючою українською більшістю населення, точніше кажучи у Східній Галичині. Тут і там величезна ріжниця, успіх і провал. А щоб образ цей був ще виразніший, уявіть собі вислід виборів у Галичині; припускаючи, що УНДО збойкотувало вибори. Який відсоток голосуючих був би тоді у Галичині, якщоб ще й польська опозиція зберігла своє бойкотове становище до виборів!

Тому тепер більше, ніж колинебудь, набирають слушности слова чи не консервативного „Часу", що безперечним (і додаймо від себе: одиноким) успіхом теперішніх виборів є саме виборчий компроміс з Українцями. На зміст цього успіху складається, як це відразу впадає в очі, велика виборча френквенція у всіх виборчих округах, де існував компроміс. Варто співучасникам нинішнього виборчого компромісу добре запамятати собі такі цифри. Лодзь дала 13.3 відс. голосуючих, Варшава — 23 відс., навіть шовіністичний польський Львів 30 відсотків (разом з Жидами й Українцями, які також голосували) — а Галичина коло 60 відсотків.

Одначе значіння виборчого компромісу та виборчої активности його українського контрагента далеко цим не вичерпується. Без порівнання важніше те, що вибори йшли під гаслом унормування польсько-українських взаємин. Звичайно досі можна було почути з польського боку, наче своєрідне оправдання прикрої політичної дійсности, — таке твердження: Українці не виявляють доброї волі для наладнання відносин. Повторювалась та теза при промовчуванні факту, що чейже Поляки, однаково уряд і громадянство, все були активною, нормуючою стороною національної політики. Нинішні вибори вже понад сумнів задокументували максімум доброї волі з українського боку.

Українські виборці не зразились важкими умовинами виборчої ординації та компромісу. Вони добре бачили, що соймові вибори головно внаслідок виборчої ординації не дають Українцям повної змоги самостійно ставити своїх кандидатів, як це було хоч би при виборах до орґанів територіяльної самоуправи. Українські виборці ясно також розуміли, що вимога голосувати без змін на двох перших кандидатів, була рівнозначна з тим, що Українці самі, добровільно, своїми голосами мають вибрати у кожній окрузі посла-Поляка. І яка була велика спокуса для українських виборців — віддати обидва свої голоси лише на двох українських кандидатів! Чейже обидва вони могли стати послами, бож у кожній окрузі, обхопленій компромісом, Українці творять 70 відсотків населення.

А проте, не вважаючи на всі моральні скрупули і бойкотову пропаґанду, кількох українських політичних ґруп, маса українських виборців майже в цілости, бо в 91 відсотках, чесно та льояльно додержала компромісу, виказуючи тим величезну здисциплінованість, якою справедливо можемо похвалитися.

А польський контрагент виборчого компромісу, на жаль, **той компроміс масово зломив,** бо 51 відсотків польських виборців у цілій Галичині не голосувало на чолових українських кандидатів, а в окрузі Сянік провадили одинокого українського кандидата. Така поведінка польського громадянства дуже дивна. Чейже при нормальних умовинах неможливо було Полякам вибрати двох своїх послів в окрузі. Адже те, що сталося в окрузі Сянік, просто неймовірне, загадкова подія. Такого висліду ніхто не очікував та не можна рахувати його нормальним. Ще дивнішим виглядає недотримання польськими виборцями компромісу, коли зважити те, **що саме було головною ціллю виборчого компромісу.** Чейже українська сторона ясно підкреслювала, що їй не залежить на **самих мандатах, а на значно важніших річах, бо на зміні національної політики влади.** З другого боку для забезпечення самих мандатів по одному для кожної сторони, не треба було, щоби так „маніфестаційно" стояли на лісті побіч себе Поляк і Українець. Також, щоби при самому голосуванні забезпечити польській стороні здобуття мандату, вистарчила би згода Українців голосувати лише на одного свого кандидата.

А проте польські виборці масово зломили компроміс. Це яскраво свідчить про те, яка ще сильна ендецько - шовіністична ідеольоґія серед польських виборців Галичини. Цей сумний факт кидає тривожні тіни на політичний овид майбутніх польсько-українських відносин. Правда, нова конституція дає урядови можливість вести відповідну політику супроти Українців, не оглядаючись на польську ендецьку вулицю. Але Польсько-укр. Бюлетень твердить, що уряд всеж мусить рахуватися зі своїм польським громадянством. Однак щонайменше однаково слушним є і те, що уряд особливо в авторитативному устрою повинен виховувати своє громадянство у відповідному напрямі.

Але — здається нам що щонайменше у такій самій мірі уряд повинен рахуватися з настроями українського громадянства і з силою українських мас.

А. Хруцький.

ФЕНЦИК ВИДАВАВ МОСКВОФІЛЬСЬКУ ҐАЗЕТУ ЗА ПОЛЬСЬКІ ГРОШІ.

Перед кількома місяцями обвинуватила „Земледільська Політика" д-ра Фенцика, що видавав свій орґан за польські гроші в Ужгороді. Д-р Фенцик вніс проти редактора Василя Татинця судову скаргу, а редактор навів при слідстві кількох свідків, між ним бувшого головного редактора Карпаторусского Голосу — д-ра О. Камінського.

В суботу, 7-го вересня ц. р. була розправа, на якій зізнавав перший д-р О. Камінський. Д-р Камінський зізнавав, що д-р Фенцик містив статті, які вихвалювали польську політику, а нападав на чехословацьку владу і її заграничну політику. Кожному було ясно, що ці послуги не ділялися задармо.

Коли д-р Камінський питав д-ра Фенцика, що є в тім правди, що ріжні часописи підозрівають його в зносинах з польським консулем Свєржбінським, то Фенцик це заперечував. Потім виїхав д-р Фенцик до Америки, а начальним редактором став д-р О. Камінський, який заглянув у книги адміністрації й побачив, що гроші з передплати йшли не на видання К. Г. — а на орґанізаційні цили будучої партії; **за друк і адміністрацію плачено грішми, які кожного місяця звідкись зявлялися.**

Коли д-р Камінський спитав співробітників „Карпаторусского Голосу", д-ра Недзєльського й д-ра Крезу, звідки приходять ці більші суми по кождому першмоу, ті відповіли, **що як службовики мусять мовчати, але гроші польські.**

Синат відложив розправу, щоб покликати як свідків д-ра Недзєльського й д-ра Крезу.

Оце вже друга розправа д-ра Фенцика — перша проти ред. „Українського Слова" — при якій виявляється, що д-р Фенцик видавав часопис за польські гроші. Одночасно річ тим характеристична, що виказує, що москвофільство в нас нездатне жити своїми власними соками, своєю власною силою, а продається кажному, хто тільки платить. — („Українське Слово", Ужгород).

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина I.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

59

Втручається в розмову Настя:

— Дайте йому вже чисту годину. Ото кидай своє кріваве, сердечне і йди під повітру бозна куди. Нікуди він не поїде.

— Е, що там баба тямить. Баба є мудра, коли повні кадуби муки та бодні салиська. До цього то ви порадьте, а до іншого, то ліпше мовчіть. Я не жартую. Га?

Матвій чухмарить потилицю.

— Ах, знаєш... Воно то кортить, та щось воно не віриться, щоб воно краще від Смоленського.

— Що ми тоді могли бачити. Сніг ще лежав. Тепер і пашні і луги...

Протестувала, сперечалась Настя, та хто б її послухав. Не поміг і плач. Пішов десь Матвій, не було з пів дня, приходить додому заклопотаний.

— Готуй но мені що на дорогу — каже понуро. Спечи коржа якого, бодай житнього, а після завтра поїду. А ти пожди сердитись. Не для себе ж дбаю. Коли б ти більше головою варила, та розуміла б.

— Розуміла б, розуміла б. Тут літечко он яке. Тут земля пахуча. Тут город, садок, люди свої, церква, рідні могили. А що там? А чи ти видержиш? А чи не сконаєш з туги? А чи там будеш те, що тут мати? Чужа-чужаниця. Рідню кидай і плетись у широкий світ.

— А де ти знов тих рублів наберешся? І на те гроші, і на те гроші. Що ти їх по дорозі збіраєш? Але тобі говори, що горохом об стіну. Старий, старий! Зглянься на мене, на дітей. Глянь но на них. Голі, босі, обдерті, жеброта, не діти. А та дорога, скільки вона зжере. Боже, Боже! Я тобі, мов на вітер кажу, але скорше ти мене наряджeною побачиш, ніж я в чужу — кацапію піду. Хай там гори золоті, хай там ріки молошні, але мені наша земля миліша за все. Наш витоптаний поріг, наші корінці в землі. Ми вросли в неї. Наші жили і кров звязані з нею. О, Господи, Господи!

— Но, но, но! Ти но не янчи. Ти но мені на дорогу готуй! — і більше Матвій нічого не казав. Думав, морщив чоло, зітхав, поцмокував устами, ночами в голос говорив, думу за думою, мов хмари дощові гнав. — Ех, жизня, жизня! Чортова вона клятуща. Мужича жизня — мука пекольна, але був би чоловік остання онуча, коли б не зтрощив їй роги.

А третього дня рано почимчикував Матвій знов на стацію. Василь пішов до села Катерину кликнути. У Володька від згадки про Катерину билось серце і кров заливала обличчя і саме у той час зайшов якось Юхим.

VI.

Старий мав намір одвідати лишень Матвія та дещо з ним перебалакати. Він чув про купівлю землі, але не в кацапщині, яку він ненавидів, а тут, у себе. Одначе прихід старого значив для малого Володька цілий перелім, цілий перехід від дитинства до передчасного хлопяцтва.

Розбалакавшись з Настею, у котрої на згадку Матвієвої впертости, з якою той „хоче її бо-зна куди виперти", котились грубі, краплисті сльози, старий довідався про речі, які не вміщались у його розуміння справи. Голод. Злидні. Хліба нема. Розуміється, що старий відмовився від всякої гостини, але здивовання Володька пересягнуло міру, коли він побачив Юхима. Здавалось, це було перший раз. Здавалось, що до цього часу Володько не бачив його. Хлопець пригадав усі байки, які оповідались про цю людину і йому стало соромно за людську наївність. Він малий хлопчина, що ледь починає розуміти світ і життя, бачить, наскільки дивний людський розум, котрий у всякому явищі шукає чогось надзвичайного, не земного. І чим сильніша людська натура, тим вона більше фантастично забобонна.

Володько після своєї хороби став дуже соромливим, ще більше, ніж раніш, але до діда щось тягнуло його. Він соромився промовити до нього слово, але крадькома не зводив зі старого очей. Цей дід не скидається чарівником. Не має він ані довгої бороди, ані глибоких гажодумних з довгими бровами очей, ані неприступної замкнутости в собі самім. Навпаки. Бороду завше підстригає. Веселий, говіркий і розважний. Очі його світяться, манять, мов небо весни. Усмішка лагідна і привітна. Уже від першого погляду, від першого знайомства, Володько відчув на собі теплоту дідового погляду і разом відчував, наскільки ця людина йому близька.

Він пригадує собі свого діда, матірного батька, Уліяна. Той його також любить, пестить, дає дарунки, але Володько не чує до нього стільки безпосередности, як до цього.

Юхим, розмовляючи з Настею, здавалось, навіть не дивився на малого, але від зору його не уникли зацікавленість та соромливість малого.

— Виріс? Виздоровів? Ну, бач. А який був тоді... Як головешка опалена лежав — сказав Юхим.

Володько майже не пригадує, коли то він його бачив.

Юхим щось пригадав і питає: — бавишся ти з Хведотом?

Володькові ледви витиснулись через сором слова: — я вже не вмію бавитись.

— Чому ж то уже? — питає дід.

— Бо він малий і не розуміє мене. Ми уже торік не могли разом бавитись. Мені завше за нього діставалось.

— А батько його не раз вишпарив, бо завше бо-зна куди волоче малого — втрутилась мати.

Василя ще не було з Дерманя. Володькова думка витала там десь з ним. Він уже на Залужжі. Він говорить з Катериною. Юхим питає далі: — Так ти з ніким не бавишся?

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО СВЯТО ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА.

Зближається день Першого Листопада. Це Велике Свято української нації. В цей день недавно тому український нарід, голосом своїх жовнірів, Січових Стрільців, голосом свойого Уряду, проголосив своє вільне, від нікого незалежне життя, свою українську Державу. Це сталося в нас виразом бажань наших **„від рабства до життя"**. Він, цей великий день **Першого Листопада 1918**, заблис нам образом щастя на короткий час. Вороги нам цей образ затемнили, але він ясніє в наших душах і ніколи не потемніє. Він рік річно щораз ясніше нам сяє і пригадує щасливі моменти волі і самостійности України. Він примушує нас пригадувати нашу минувшину і вдивлятися в будуччину. Він примушує нас питати себе: Чи ми нарід, чи раби? Чи ми маємо право боротися за життя, чи гнути карк і бути все погноєм чужих? І на ці питання дає нам відповідь наш Перший Листопад, цей Великий День наших розрад. На ці питання дає нам відповідь Листопадове Свято, яких в історії нашій не багато.

Ми рік-річно повторяємо історію цього дня, історію кривавої боротьби н а ш и х військ за цю славу Першого Листопада, коли то український нарід захотів вільного життя від Кавказу аж до Попраду. Перший Листопад це вогонь, у якому ми запалюємо себе полумям тих поривань нашого народнього повстання до власного на своїх землях господарювання і панування. Ми мусимо рік-річно розятрувати цей вогонь, щоб він не притах і, не дай Боже, в нас не погас щоб ворог лютий памятав, що не навіки нашу славу і волю зтоптав, нашу землю і нарід обікрав, блискучу славу стрілецьку затемнив.

Ми мусимо розятрувати цей вогонь, щоб він тлів і горів аж до тих днів, коли знову прапор нашої волі засяє над городами наших гетьманів і князів, коли ми ще раз примусимо наших ворогів у боротьбі кривавій поклонитися нашому стягови і Українській Державі.

Отому то ми, як велика наша нація, мусимо і обовязані святкувати цей Великий День Першого Листопада, — наше Державне Свято. Цей день повинен у нас бути Державною Манiфестацією наших сил і змагань, вказівником наших великих завдань.

Ми щойно недавно відсвяткували в Ню Йорку манiфестацію, а радше підкреслили своє хотіння незалежности від усіх займанців. Манiфестація ця хвалила між іншим резолюції, **що ми ніколи не похилимо свойого прапора.** Манiфестація понесла кошти, але й принесла нам велику користь у піддержці нас при праці і змаганні до бажаного щастя — державности України. Одначе таких манiфестацій ми часто обходити не можемо, але можемо все і всюди манiфестувати себе як націю і якраз на це нагода: **Листопадове Свято.**

Тут хочу піднести значіння, користи моральні і матеріяльні таких свят, а зокрема, як у нас їх святкується, а як повинно́ся їх святкувати.

Листопадове Свято має в нас трояке значіння. Перше: це **ювилей проголошення нашої державности;** друге: **це вшанування памяти тих, що лягли в боротьбах за цю державність і незалежність,** це пошана їх могил, а третє: це **пригадка нашого ясного минулого і піддержки наших в підготовці до подібного скорого такого світлого майбутнього.**

Тому Листопадові Свята мають у нас бути поважного характеру. Аранжери програм мають бути люди свідомі значіння цього свята і не получувати таких свят з **балями, гульками, гостинами, як це, на жаль, часто трапляється.** Пісні, деклямації і промови мають бути відповідні до свята, а не, як часто буває, що вкруг могили на сцені співається комічні річи, як: „Гейже до чарки", або комедії Одарка та Івана Карася з „Запорожця" — „Макогоном руки ноги поламаю, будеш знать", або „Ні, не пив, не пив, їй Богу" і т. д. В бесідах не сміє бути партійного тертя та нападів і зігнання злости на когось там, що нам не подобається, а мають такі бесіди бути змісту патріотичного, загально національного, загально державницького, бо це говориться про державу українську і про тих, що за неї голови поклали, а вони не погинули за партії, а за соборність України.

В Листопадових концертах має бути і ясніти дух геройський, дух боротьби, і такі концерти мають влити в душі слухачів завзятости і гарту до невсипущої праці і посвяти та пожертви себе самих, для вибороння державности Україні, як це робили ті, яких у Листопадових Святах споминається. Слухачі мають перенестися душею в ті часи нашої боротьби за ясний Перший Листопад. Підчас концерту має бути святочний настрій, як у церкві, бо це ми святкуємо свято національне, храму-землиці і народу України, що в імя Бога хоче жити і боротися за життя своє, яке нам вороги відбирають, а в богослуженнях ми просимо Бога, щоб **„покорити під ноги всякого ворога і супостата".**

Так, як Листопадове Свято є святом всеї української нації, так до святкування його мають право всі Українці, всі національні громади, які чуються в силі такі свята влаштувати. Не повинні братися до таких свят маленькі партійні гуртки, або одиниці, комітети таких груп, бо з цього виходить непорозуміння і негодування. Звичайно кілька одиниць хоче дістати кредит за влаштування свята, і коли не можуть дістати відповідних хорів та учасників програм, заповняють програми чимбудь, аби тільки відбулося свято, а з цього виходить не тільки ворожнеча між громадою і групами, але й виходить саламаха і комедія, а не концерт, що відповідає Листопадовому Святу. Трапляється, що на Листопадовім Святі бере участь винаймлений артист-чужинець, часом і ворог нашої нації. Чогож можна тоді від такої, хоч би й артистичної сили сподіватися? Підбадьорення нашого духа? Ні! Такий артист може дуже гарно заспівати, пописатися голосом, але це не щире; це чуже і не відповідне. Радше хай у концертах листопадових виступить дитячий хорик Рідної Школи, заспіває кілька простеньких стрілецьких пісень, — то це не тільки буде гарне, але й щире невинне дитяче, як і щиро йшли і Стрільці вмирати за Волю України.

Взагалі, не треба великих гучних Листопадових Свят з програмами артистів-віртуозів. Свята можуть бути скромні, але вірні. Хай у наших святах бере участь якнайбільше дітей, хай у програмах будуть пісні і деклямації якнайбільше дитячі, коротенькі, простенькі, і то не тільки в українській, але і в англійській мові, коли цього вимагає потреба. Не забуваймо, що коли на сцені виступають діти і відспівають чотири-пять пісень, то вони їх ніколи не забудуть, а тимсамим не забудуть і цього, що вони співали на святі державности України, що це українське військо вони споминали і йому честь віддавали... Не забуваймо, що це співають ті, що долю України в майбутньому мусять узяти в свої руки... Вони чуття, несені з Листопадових Свят, із собою в старість візьмуть і в майбутнє понесуть та славу стрілецьку і про нашу нову добу державницьку по широкому світі рознесуть і новим нащадкам передадуть.

Я знаю, що кождий і кожда з нас воліє почути на сцені простеньку, але живу і вірну та теплу стрілецьку пісеньку з невинних усточок дитячих, пісню Гайворонського: „Їхав Стрілець на війноньку", чи Лепкого „Чуєш, брате мій", чи Купчинського, чи іншого стрільця-композитора, ніж клясичний твір великого світового ґенія. Наші ґенії, це Стрільці-Герої; наші ґеніяльні пісні, це пісні тих, що „Як ішли в бій, то співали і зі співом умирали" за Україну...

Пописів артистичних та задоволення партійного й особистого „я" на Листопадових Святах не треба. Ми хочемо вирости з чужого, а зжитися зо своїм рідним. Ми хочемо вирости з партійности, з ґрупок, а стати одною національною лавою, одним фронтом. До Листопадових Свят уповажнені тільки ті громади, що мають при собі хори і школи, що можуть без позичення чужих сил такі свята владжувати. А таких громад у самих Злучених Державах є звиш 200. Вони всі уповажнені до національного великого свята України, Листопадового Дня. Пощо тут творити комітети, та ґрупки, з чого найбільше повстає сварок. Нераз і в дописі читаєм: „Уладжено Листопадове Свято, а та, або та громада шкодила"... Читач читає і думає, що дійсно та, або та громада вже хрунівська, не українська. А так не є, бо коли ближче перестудіював би справу, то переконався би, що в дописі нападається нераз на громаду, що хотіла святкувати свято концертом, а одиниці не дали, а влаштували свято на свій кредит та опісля лають задармо громаду, яка нічим не провинилася.

Не можна сказати, що тільки ця, або та громада, чи орґанізація має право святкувати Листопадове Свято. Ні! Таке свято мають святкувати, ще раз повторяю, **всі Українці, всі українські громади, що цінять цей великий день Першого Листопада,** але першенство мають ті, що мають сили до відсвяткування такого свята.

Колиж святкує якась громада Листопадове Свято, то в нас трапляється, що кажуть: „Не піду там, бо це мені ворожа громада, чи то з релігійного, чи політичного боку". Кождий Українець і Українка, кожда українська дитина обовязана взяти участь у Листопадовім Святі, деб його не влаштовано. Коли не подобається кому та або ця громада, то може піти там, де йому подобається, де душа його тягне, але щоби бути присутнім на такім святі і своєю присутністю заманiфестувати бажання і хотіння близького нового Першого Листопада Української Держави.

В нас листопадові свята вже увійшли в життя, та біда в тому, що їх святкують нераз цілий листопад, а то й грудень. Так не повинно бути. Хай у нас таки день **Перший Листопад буде святим!** Коли не можливо влаштувати концерту з цей день, бо це припадає будний день, то **хай найближча неділя буде днем свята, днем манiфестації наших національних сил і державности!** Колиб так ми зробили, то звиш 200 громад в один день скаже своє велике слово і це буде важніше, ніж розкидати ці слова на місяць два... Дехто скаже: „Де нам взяти стільки бесідників, щоб в один день говорили по ріжних таких святах!" Бесідники знайдуться! В кождій громаді є вже свідомі одиниці, а то і Стрільці- жовніри українські, а в більших містах є редактори, доктори, то що. Тай і священство наше радо служить цим справам; вонож належить до нашої передової інтеліґенції. Між ним є й жовніри українські, капеляни, які якраз надаються до промов на таких святах. Не треба відкидати священства! Вонож наше, вонож на услузі нашому — свойому народови, воно вийшло з нашого народу і повинно бути з ним у горю і біді, в праці і в боротьбі за долю, волю і щастя Вітчини України.

Листопадові Свята повинні бути без вступного, за добровільними жертвами. Тоді можна буде більше людей стягнути на них, тоді і користь моральна й матеріяльна буде більша... Колиб так в один день 200 громад уладили свято, а на такім святі зібрано би тільки 25 долярів, то це вже принесе на національну визвольну боротьбу 5 тисяч без клопотів. А чейже і найбідніша громада спроможеться на 25 долярів, а то є й такі, що допнуть і до сотки.

Коли ми так поставимо справу Листопадових Свят, і так будемо ці свята святкувати, ми вже будемо знаціоналізовані і в нас буде один фронт, один напрям, не буде ґрупок, не буде непорозумінь, вбється амбіція одиниць, самохвальків і партійних загорільців і поставиться справу української державности понад всі партії, а Листопадові Свята будуть як чисто державницькі свята, а не сектанські і партійні. Тоді ми на еміграції зможемо заманiфестувати себе як одна спільна духом з рідною батьківщиною, велика частина Великої Нації України. В такий спосіб ми, під один звук дзвонів на панахидах за поляглих Героїв-українських жовнірів, під один звук стрілецької пісні, **в один день Першого Листопада сказати можемо одним могутнім голосом, чого ми хочемо, проти кого ми протестуємо, за що ми боремося і до чого прямуємо...**

Такий наш голос буде чуйний і ворогам нашим страшний. Такий наш голос почують і ті, що там на рідній землі боряться, в тюрмах вік молодий коротають, нового народнього зриву і боротьби збройної дожидають. Таким голосом ми їм додамо духа і сил та витревалости в терпіннях і боротьбі і приспішимо час недалекого **нового Першого Листопада.**

Таким голосом ми скажемо, що:

Ми нація Вкраїни могутня, одна!
В нас віра у побіду велика і сильна.
Нема у нас жаху до борні й тревог,
За нами є правда, за нами і Бог!

о. Степан Мусійчук.

Диктатура.

— Від чого походить диктатура?

— Від того, що один диктує, а всі кричать: ура!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НОВИНКА ЗІ СКОРОЮ ЇЗДОЮ.

Перед магістратським суддею у нюйорській дільниці Квінс ставав якийсь 21-літній Морис Векслер за скору їзду.

Не було би в тім новинки, якби він їхав заскоро автомобілем, як нема новинки в тому, як собака людину вкусить.

Одначе тут новинка була в тому, що обвинувачений відповідав за скору їзду верхом на коні.

ЧИ СПРАВДІ ТАКСАМО НЕБЕЗПЕЧНО?

„Три доляри?" — сказав він із здивуванням, як суддя оповістив йому присуд.

„Так, три доляри!" — каже суддя. „Що ви собі думаєте? Не знаєте, що гнати на коні по доріжці, котрою ходять жінки й діти, це таксамо небезпечно, як гнати автобобілем?"

Чи справді так? Адже автомобіль має звичайно більшу силу ніж кінь. Крім того, як їздець на коні розуму не має, то ще кінь має, тоді як на автомобілі, коли їздець розуму не має, то все пропало.

ЧИ ЦЕ СПРАВДІ СКОРО?

Здається, що Морис був би краще вийшов, якби був судді сказав: „Пане суддя, невжеж ви це називаєте скорою їздою?"

Кажуть, що десь на початках законів проти скорої їзди автом поставлено на суд одного власника Фордового авта. Поліцай казав, що він їхав зі скорістю 30 миль на годину.

„Що ви на це, пане?" — питається обвинуваченого суддя.

„А ви певні, пане", питається цей поліцая, „що я їхав своїм фордом 30 миль на годину?" Як цей кивнув головою, він каже: „Як так, то я плачу кару. Я ніколи по ньому цього не ждав, але як ви кажете, то це варта гроші".

НЕМА ДИВА.

Вівтіркове число „Ню Йорк Таймсу" принесло на тій самій стороні попри себе дві статті з такими наголовками: NAZIS PUSH UNITY OF WORLD G E R M A N S. OPPOSITION CHURCH PUSHES REICH FIGHT.

І чи можна тепер дивуватися, що навіть іміґрант так часто говорить про „пушування" (попихання)?

СВІТЛО НА ПАРТІЙНІСТЬ.

На конференції протестантських пасторів східніх стейтів, що відбувалася недавно в Ню Йорку, виступало багато бесідників з кличами єдности. Один за одним оплакував тяжкі наслідки нападів одної-ґрупи в церкві на інші.

Чи не бачите, панове, до чого доводять такі перестрілки? — говорив один. Між усі заявляємо, що маємо такі самі засади віри, а тут ми стріляємо до себе, як до ворогів. Хто нам повірить?

Це звучить як причинок до українського партійництва в Америці.

ТИХА РЕВОЛЮЦІЯ.

Подорожні по орієнтальних краях завважали великі зміни в суспільних відносинах. Та ледви чи яка зміна дорівнює тій зміні, що зайшла в становищі суспільнім жінки. Жінки Орієнту закинули заслону з лиця, перестали стискати свої ноги, вийшли з хат, ходять улицями самі, без опіки.

Рівночасно вони починають займатися преріжними роботами й заняттями, й тут входять у відкриту конкуренцію з білими жінками з Заходу. Є в тій переміні навіть порядна порція релігійної революції, бо як примітивні народи й кляси, так і жінки часто товариські манери мішають з релігійною моралю. У музулманів, наприклад, ношення вельона на лиці вважалося признакою побожности.

Ральф Урбан.

ДВА НЕВИСЛАНІ ЛИСТИ.

Мій Пане! Я вважала Вас одну хвилину за джентельмена, але сильно помилилась. Коли я завдаю собі труду і пишу до Вас, то завдячуєте це тільки тому, що я була така приголомшена Вашим нечуваним нахабством, що не могла негайно на місці відплатитися за нього так, як Ви на це заслужили.

Коли я позволила Вам проводити себе до хати, то тимсамим передала себе під Вашу опіку. Ви зловжили в нечуваний спосіб моїм довірям, коли тоді, як я Вам подала руку на прощання, Ви потягнули мене до себе і поцілували. І коли я збентежена вбігла до сіней, Ви мали ще сміливість кликнути за мною, що завтра в год. 8-мій веч. будете чекати перед моїм домом на мене.

Гарний з Вас джентельмен, ганьба! Мене зовсім не цікавить, у яких колах Ви мали досі знайомства, але з Вашої поведінки бачу ясно, що дам між ними не було. У будуччині раджу Вам краще придивлятись до людей, і коли не знаєте, як треба поводитися з дівчиною з доброго дому, то спитайте в когось, хто дістав краще виховання.

І не пробуйте до мене писати або якнебудь до мене наблизитись.

Льота Фрідріх.

Такого листа написала Льота годину після свого страшного переживання, коли тільки вспокоїлась так, що її рука вже не тремтіла. Після цього лягла в ліжко, але не могла заснути від обурення.

На другий день уранці прочитала вона ще раз свій лист. Подерла його, сіла за стіл, хвилину гризла кінчик свого пера і написала новий лист:

Мій Пане! Я вважаю, що Ваша поведінка була нечувана. За кого Ви мене берете? Я добре вихована дама і звикла до відповідних форм. Я не дала Вам ніякої підстави до Вашої сміливости, і коли дозволила Вам проводити мене, то це ще не дало Вам права мене цілувати. Ви маєте, здається, дивоглядні погляди про нас, жінок, і слід булоб Вам їх поправити.

Само собою, що і в гадці не маю вийти Вам назустріч нині ввечір. Можете спокійно чекати, це Вам не зашкодить. Може за той час проясниться Вам і Ви зрозумієте, як Ви повелися скандально.

На Ваше виправдання можу уявити собі хіба те, що дали пірвати себе хвилині і що тепер самі цього жалуєте. І тільки тоді, коли Ви мені обіцяєте, що на майбутнє будете поводитися зовсім так, як можна сподіватись від поважної людини, можливе буде, що ми ще колись побачимось.

Здоровлю Льота Фрідріх.

Та і цей лист зустріла доля попереднього, бо пять хвилин по 8-мій год. рішила Льота, що таки зійде вниз і особисто скаже цьому панкові свою думку про нього. Але вже так основно...

Коли вона вийшла з воріт, він негайно підійшов до неї, вклонився і нахилився до її руки.

— Чи ще гніваєтеся? — спитав.

— Так — відповіла Льота — і навіть дуже. Чи можна таке робити?

Мужчина оглянувся обережно довкола.

— Так, можна, моя солодка — сказав він, притягнув до себе і знову поцілував її в самі уста.

Щож? Він був непоправний.

Перекл. з німецьк. **аб.**

ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ В „ДИКИХ“ НАРОДІВ.

Міг би хто подумати, що народи, які стоять на найнижчому щаблі культури, взагалі не займаються вихованням і навчанням дітей і молоді. Тимчасом воно навпаки. Переконаємо про це з примірів.

Племена Вогняної Землі в Південній Америці т. зв. Ямани та Гваляквулюпи, яких матеріяльна культура дуже низька, дуже люблять діти й опікуються ними. До 4. або 5. року життя проводять діти час на волі на безжурних забавах. Та після 5. року життя починається наука. Хлопців бере під свою опіку батько, водить їх на лови, вчить послугуватися гарпуном і списою, як робити сильця й інші такі практичні заняття. Подібно мати зазнайомлює дочки з ріжними господарськими справами, як збирати суниці, як робити кошики, шити одежу, приладжувати страви і т. д.

Ці народи вірять в існування Найвищої Істоти. Звуть її „Мій Батько“, що володіє в небі. До нього моляться в потребі, дякують за добро, якого зазнали, а ганьблять, як лише стріне їх якесь нещастя. В дітей вщеплюють віру, що Найвища Істота бажає собі, щоб молодь виростала на добрих і пожиточних членів племени, щоб шанувала батька й маму та старших людей, щоб була милосердна, добра та помагала не лише своїм найближчим, але й ворогам. Дуже вважають на те, щоб хлопці не перебували разом із дівчатами в непросутності старших. Щойно як молодь признають дозрілою, дозволять хлопцям і дівчатам зазнайомлюватися взаїмно.

Неслухняних дітей напоминають насамперед окремо. Коли ж це — що рідко трапляється — не помагає, ганьблять їх прилюдно. Виімково лише беруться за оконечний засіб, себто виганяють дитину з хати. Вільно дитині щойно під вечір, у покорі та крадьки вернутися та заняти своє звичайне місце.

Коли молодь вже більш зріла, починається для неї доба суспільного виховання. Задля того іспитують їх докладно старші, себто чи може відбувати „ініціяційні церемонії“. Під цим треба розуміти свого роду „новіціят“. Як молодь покінчить цей „новіціят“, „висвячують“ її та щойно тепер може зараховуватися до дорослих, повноправних.

Для ініціяційних містерій будують на боці велике шатро. Там є сумерк і глибока тишина. Це викликає святочний настрій. Там у мовчанці, в пості та при тяжкій праці молодь мусить переходити тяжкі проби. Там впродовж кількох місяців дістає молодь від дорослих учасників цих церемоній поуки й поради, зазнайомлюється з переказами, довідується ріжних тайн племени, танців, пісень і ріжних, потрібних їм пізніше, річей.

В цих ініціятивних містеріях беруть участь хлопці й дівчата, а вчать мужчини й жінки.

Подібно відбувається виховання в племен з вищою культурою. Та тут уже виступає цікавий звичай вибивати кандидатам зуб або ломити палець. Таке діється нпр. в австралійськім племени Юін. Коли вже молодь запізнали з приписаною скількістю знання, особа, переодягнена за „Найвищу Істоту“, вибиває кожному по одному передньому зубі. Таку „операцію“ мусить перенести кожний іспитований терпеливо, коли хоче, щоб його приняли в члени повноважної суспільности. Вибивають зуб тому, щоб назначені так абсольвенти почувалися до тіснішої між собою солідарности та спільности, щоб на віддаль могли пізнавати один одного та щоб собі тому взаїмно помагали.

Зате ці племена виховання дівчат оставляють уже самій родині.

У дальшій культурній групі кочовиків і племен, що плекають худобу, бачимо вже інший спосіб навчання. Тому, що потребують більших просторів пасовищ для худоби, витворилася в них потреба лучити малі родини у великі родини, які правляться патріярхально. Найстарший та найбільше досвідчений мужчина є в них провідником, пізніше виконує і абсолютну владу. Тому, що вічно мусять наглядати череди чи стада й шукати все нових пасовищ, ініціяційні церемонії хлопців і дівчат відпали в них зовсім.

Вихованням займається лише родина. Дуже строго виховують дівчат, щоб заховали дівицтво аж до подружа.

Важне питання.

Шльойма: Знаєш, Йоську, я був учора в лазні й важився. Важу сто трицять фунтів.

Йосько: Брутто чи нетто?

Шльойма: Як ти це розумієш?

Йосько: Ну, чи ти важився, заки викупався, чи після купелі?

Наші діти.

— Ти чому спізнився до школи?

— То не моя вина, будемо мати братчика.

— Як знаєш?

— Бо торік мама була хора, і була сестричка, а тепер тато хорий...

В школі.

— Що це за звірина, що має чотири ноги і бачить так зпереду, як і ззаду?

— Сліпий кінь.

НО ГАЙ РЕМЕДІО.

Парагваєць не є ідеаліст, ні фантаст або мрійник. Він має багато зрозуміння для реальних річей. Ясними очима дивиться на дійсність. А таки й він має (наче той Алі Баба зі „Тисяча й одної ночі“) свій сезам, свою чародійну формулку. Парагваєць каже: „Но гай ремедіо“, що по нашому значить: „Воно не дається змінити“, або „інакше годі“, „на це нема лікарства“.

Цікаве, що так є в країні, де майже кожне зілля, кожний цвіт є лічничий. Та коли спитаєте когонебудь, що це за цвітка, відповість вам: „Ес ун ремедіо!“ Це таке зілля. На кожну недугу росте якесь зілля. Чи Педро зломив собі ногу або Хуаніта потребує любовного напитку для свого невірного „новіо“ (любка) „доня“ Вічельта, стара „курандера“ (лікарка, себто знахорка) в селі має на все раду. Папороти та ясночервона бегонія над потоком, вючкі ростини, розмарин, усе має цілющу силу. Сірозелений евкаліпт, темнолискуче листя помаранчі, буйний бурян „юю“ — словом, що довкола росте та цвіте, це лікарство — ремедіо. Навіть дика фіга, „амбай“, є ліком на все „пара тодо“. Коли отворите старі, забуті записки, що їх списали „падрес“ (отці духовники) у тих часах, як Парагвай був езуїтською державою, то й там вичитаєте про ріжні випробувані лічничі зела та здивуєтеся, що в такій здоровій країні могло бути так розмірно багато недуг.

А всетаки Парагваєць каже: „Но гай ремедіо“ і цікаво, що ті три слова, які висловлюють якусь недостачу, можуть більше помогти, ніж справжній лік — бо вони мають сугестивну силу.

У Парагвайців чужинець може вилікуватися з нервовости. Нпр. хоче він від'їжджати вже, а бачить десь нема його коня. Певно люди лишили „портон“ (хвіртку) від „потреро“ (загородженого пасовища) отвореною і кінь утік. Чужинець свариться. „Но гай ремедіо“ скаже йому Парагваєць докірливо, що в цьому випадку значить стільки, що „Остануться ще нині в нас, бо я вже не буду шукати“. Отже краще не сердитися, а закурити цигаро, положитися на траву та крізь темнозелене гилля помаранч поглядати в блакитне небо.

„Но гай ремедіо“ — потішуватими вас кухарка коли обід прикурений. Потішуватиме вас усміхнена й на думку не прийде її виправдуватися. І зїсте обід мовчки та будете не менше ввічливі, як і вона.

„Но гай ремедіо“ — скаже вам прачка — показуючи рештки вашої сорочки. „Говера негра“ чорно-біла корова хотіла зїсти вашу сорочку, як я прала ваше біля в потоці, та я на щастя вирвала її із зубів. „Но гай ремедіо“ — каже селянин і сумовито поглядає на знищене градом поле, на корову, що здохла, на зломаний плуг. Каже це й без слова нарікання перенесе найбільший біль. І навіть як лежить на смертній постелі, уста його шепчуть слова: „Но гай ремедіо“ і він із лагідною усмішкою простягне до вас висохлу руку.

СМЕРТЬ БАРБЮСА.

Як доносить з Парижа Офінор, похорон Барбюса, відомого французького письменника, що вмер недавно в Москві, прибрав характер величезної комуністично-соціялістичної манифестації. Тому, що Барбюса вважали, і то справедливо, правовірним комуністом, всі комячейки Парижу та околиць дістали формальний приказ прибути на похорон з вінками та прапорами. Згідно з поліційними даними, такий стиск люду був поміченний лише на похороні президента Думера та маршалка Фоша. Цікаво відмітити, що нечисленні літературні організації (більшість стрималася від участи), які мали взяти участь у поході, не могли діпхатися і похорон через це мав чисто політичний характер. Французька преса відмічає, що Барбюс, який зпочатку подавав надії стати визначним письменником, фактично нічого тревалого не створив і за пару літ мусить бути цілком забутий. Після того, як його книжка „Вогонь“, гостро антимілітаристичного напрямку, звернула на нього увагу Москви, він майже залишив красне письменство і займався виключно комуністичною пропагандою, зробившися головним посередником між большевиками та письменниками, що хотіли би стати до їх послуг. Українці памятають його ролю в процесі Шварцбарда, де він виступив організатором відомої анкети в обороні убийника і проти України в цілости. Йому вдалося було зібрати багато підписів визначніших европейських літератів, з яких багато потім гірко жалували, що дозволили себе обдурити большевицькому агентови. Згадані факти причинилися до того, що літературна Франція поставилася цілком байдуже до смерти цього талановитого запроданця.

— Я поставив мому батькови альтернативу: або негайно пішле мені сто долярів, або револьвер.

— Ну, добре, а як так батько справді пішле тобі револьвер?!

— Тоді я рішений його негайно продати!...

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ. (131)

Тарзанове сильне рамя стримало Балзу від нерозважного нападу на Ронду. „Я не хочу тебе вбивати“, сказала американська дівчина; „таж нема причини, яка не дозволялаб нам бути приятельками“. На такий заміт злість уступила з лиця Балзи. Вона засміялася і сказала скромно: „Коли так, то ми приятелі“.

Тарзан з цікавости випитував дику дівчину. Вона вродилася в горилячім місті. Тарзан знав, що коли Творець перещіпив людські клітини на малпяче тіло, тоді почало родитися нове покоління між ними. Це була сполука малпи з людиною. Деякі навіть були зовсім досконалі.

Такою теж була і прегарна Балза. Але горилі ненавидять тих, що не є такими, як вони самі. Тому вони проганяли виродків зпоміж себе в дикі ліси. Якраз такий дивний рід пів-людей гнався за Тарзаном і Рондою. Але вони обоє ще й тепер не були вільні від цих дикунів.

„Ходи зо мною“, сказала Балза. „Я тобі покажу вихід з цеї долини“. Вона запровадила своє нове товариство в глибину печері. „Чи оті потвори знають цей перехід?“ — запитався Тарзан. „Так“, сказала Балза. „Коли так, то вони можуть піти за нами“. „Алеж певно“! — відповіла дика дівчина.